

אוניברסיטת בר-אילן

הקשר בין נוכחות קבוצת השווים ומעורבות הורית לבין לקיחת
סיכון בקרב מתבגרים: השוואה בין מתבגרים צעירים לבוגרים

קורל גולדבאום

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך בבית הספר
לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

מטרת המחקר הנוכחי היתה לבחון את ההבדלים בקשר בין מעורבות הורית ונוכחות קבוצת השווים לבין מעורבות בהתנהגויות סיכון של מתבגרים בשתי קבוצות גיל – צעירים ובוגרים. מחקרים רבים לאורך השנים עסקו בהתנהגויות סיכון בקרב מתבגרים וניסו למצוא את הגורמים המשפיעים על לקיחת סיכון. למחקר הנוכחי נבחרו שני גורמים אשר במחקרים רבים נמצא כי קיים קשר בינם לבין התנהגויות סיכון בגיל ההתבגרות, אך רק בחלק קטן מהם נבדקו ההבדלים בין הגילאים לאורך תקופת גיל ההתבגרות והממצאים אשר נמצאו אינם עקביים.

המדגם כלל 106 תלמידים מבתי ספר יהודיים מהמגזר הממלכתי. התלמידים חולקו לשתי קבוצות גיל: 58 תלמידים בגילאי 12-14, מתבגרים צעירים, ו 48 תלמידים בגילאי 16-18, מתבגרים בוגרים. שתי השערות המחקר הראשונות עסקו במשתנה המעורבות ההורית ושיערו כי ככל שהמעורבות ההורית יותר גדולה כך המתבגרים מעורבים פחות בהתנהגויות סיכון, כאשר קשר זה יהיה חזק יותר בקרב המתבגרים הבוגרים. השערות אלו נמדדו באמצעות שאלוני דיווח עצמי (שאלון נטילת סיכונים ושאלון מעורבות הורית). שתי השערות האחרונות עסקו בהשפעת קבוצת השווים ושיערו שנטילת הסיכון תהיה גבוהה יותר בנוכחות קבוצת השווים, כאשר בקרב מתבגרים צעירים קשר זה יהיה חזק יותר. השערות אלו נמדדו באמצעות ניסוי מעבדתי שהשתמש במשחק מחשב ("chicken").

ממצאי המחקר איששו את שתי השערות הראשונות ונמצא כי ככל שהמעורבות ההורית יותר גבוהה כך המתבגר מעורב בפחות התנהגויות סיכון. בנוסף, נמצא שקשר זה חזק יותר אצל מתבגרים בוגרים. לעומת זאת, שתי השערות המחקר האחרונות אשר עוסקות בקשר בין קבוצת השווים לבין התנהגויות סיכון בקרב מתבגרים לא אוששו ולא נמצא קשר בין נוכחות קבוצת השווים בעת ביצוע הניסוי לנטילת סיכון גבוהה יותר אצל המתבגרים. אישושה של השערה הראשונה תואם לממצאי מחקרים קודמים בתחום אשר מראים כי קיים קשר שלילי בין המעורבות של הורים בחיי ילדיהם לבין המעורבות של ילדיהם בהתנהגויות סיכון. את הממצא השני ניתן להסביר באמצעות תיאוריות התפתחותיות אשר טוענות כי המשימות ההתפתחותיות בגיל ההתבגרות הן השגת אוטונומיה, עצמאות ונפרדות מההורים. לפי התיאוריות משימות אלה הן גם מה שמוביל לעלייה בנטילת הסיכונים בגיל ההתבגרות מאחר והמתבגרים מנסים להשיג את העצמאות והנפרדות על ידי חציית גבולות שההורים מציבים. ייתכן כי לקראת סופו של גיל ההתבגרות בני הנוער כבר משלימים חלק מהמשימות ולכן הם יותר פנויים להיות קשובים

להוריהם, מה שגורם לקשר בין מעורבות הורית לבין מעורבות של מתבגרים בהתנהגויות סיכון להיות חזק יותר.

את חוסר העדויות לקשר בין קבוצת השווים לבין נטילת סיכון בקרב מתבגרים ניתן להסביר בכמה דרכים ועל ידי כמה מחקרים אשר יידונו בהרחבה בפרק הדין. ראשית, ייתכן ולקבוצת השווים אין קשר ישיר וברור לכלל ההתנהגויות של מתבגרים ובפרט להתנהגויות סיכון. שנית, ייתכן ולקבוצת השווים יש קשר להתנהגויות סיכון רק כאשר החבר והמתבגר בעלי רקע התנהגותי דומה. שלישית, ייתכן ולקבוצת השווים יש קשר לנטילת הסיכון של המתבגר רק כאשר החברים מעודדים באופן אקטיבי את המתבגר ליטול סיכון. לבסוף, ייתכן כי לקבוצת השווים יש קשר לנטילת סיכון רק כאשר המתבגרים מלכתחילה בעלי העדפה גבוהה יותר לנטילת סיכונים.